

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Українська мова і література»

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.01 Українська мова та література

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від 28 серпня 2024 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Методика викладання української мови»
Викладач (-і)	Грещук Валентина Василівна
Контактний телефон викладача	+380506879363
Е-mail викладача	valentya.greshchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Методика навчання мови – наука, що досліджує і визначає зміст, форми організації, технологію проведення уроків, застосування методів, прийомів і засобів навчання мови в загальноосвітніх школах. Методика забезпечує реалізацію принципів навчання в умовах викладання української мови з усім її комплексом складних завдань: розуміння суспільної ролі мови, засвоєння необхідного мінімуму мовних понять, рівнів і закономірностей функціонування мови, реалізації світоглядних функцій рідної мови, оволодіння усіма видами мовленнєвої діяльності, культурою усного й писемного мовлення. Методика забезпечує таку систему навчання мови, що відповідає сучасній теорії мовознавства про сутність мови та її суспільні функції, роль мови в історії народу та збереженні його менталітету.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета навчальної дисципліни «Методика викладання української мови» – науково обґрунтувати систему навчання української мови на основі досягнень сучасної методичної науки, педагогічного досвіду учителів-словесників, а також кращих вітчизняних педагогіч-методистів минулого; сформувати у майбутніх вчителів національно свідоме ставлення до української мови як рідної та державної, розуміння її значення як предмета навчання і засобу засвоєння інших дисциплін.</p> <p>Курс передбачає такі цілі:</p> <ul style="list-style-type: none"> – підготувати майбутніх вчителів до педагогічної діяльності в умовах формування сучасної школи, реалізації концепцій мовної освіти в Україні; – збагачувати майбутніх учителів-словесників знаннями у сфері методики української мови, на основі яких вони могли б домагатися свідомого і міцного засвоєння учнями програмового матеріалу з мови, ефективно організовувати навчальну діяльність школярів та формувати їх пізнавальну самостійність; – формувати у студентів професійно-методичні вміння та дослідницькі навички; – розвивати уміння здійснювати самостійні наукові пошуки й експериментальні дослідження; – розвивати у студентів пізнавальні інтереси, прагнення до удосконалення своєї професійної підготовки; навчати майбутніх учителів самостійно працювати з науково-методичною літературою, лінгводидактичним матеріалом; – стимулювати науково-методичну творчість студентів, навчати співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи, прагнути вдосконалювати свою педагогічну освіту та прищеплювати творче ставлення до вчительської праці, застосовувати педагогічні інновації; – виховати у студентів особистісні якості майбутнього педагога, відповідального ставлення до виконання ролі вчителя, прагнення постійно займатися самоосвітою, саморозвитком, 	

самовдосконаленням;

– формувати у майбутніх учителів національно свідоме ставлення до української мови як рідної і державної, розуміння її значення.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

2. Знання та розуміння предметної області й професійної діяльності вчителя.
4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.
5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України.
7. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями.
9. Здатність працювати в колективі, мотивувати досягнення мети, приймати раціональні рішення, створювати психологічно позитивний клімат, діяти на базі етичних міркувань, готовність брати ініціативу на себе.
14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові компетентності:

1. Здатність активно застосовувати професійно-профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.
2. Здатність формувати в учнів предметні компетентності.
4. Здатність кваліфіковано застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання, реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання української мови на підставі передового вітчизняного досвіду.
6. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з української мови, аналізувати особливості сприйняття й засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу.
14. Здатність реалізовувати управлінські функції (аналіз, прогнозування, організація, контроль, самоконтроль у процесі організаційно-методичної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної та інших видів діяльності).
15. Здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали й добирати посібники й підручники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання.
17. Здатність ефективно і компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в професійній сфері.

Програмні результати навчання:

1. Знати сучасні лінгводидактичні засади навчання української мови і літератури.
7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.
10. Знати державний стандарт загальної середньої освіти, навчальні програми з української мови і літератури для закладів освіти та практичні шляхи їх реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.
15. Застосовувати сучасні методики й технології (зокрема інформаційні) для забезпечення якості освітньо-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.
16. Володіти підходами, методами, технологіями діагностування навчальних досягнень учнів з української мови; уміти здійснювати педагогічний супровід самовизначення учнів, підготовки до майбутньої професії.
17. Здатність до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.
20. Організувати освітньо-виховний процес у закладах освіти, співпрацю учнів (вихованців), ефективно працювати в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20 год

Практичні заняття		40 год		
Самостійна робота		120 год		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
П'ятий	014 Середня освіта	Третій	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	практ. заняття	сам. роб.
Тема 1. Методика навчання української мови як наука і фахова дисципліна.		2	2	10
Тема 2. Зміст і організація навчання української мови в освітніх закладах.		2	2	10
Тема 3. Теорія і практика сучасного уроку. Технологія навчання української мови.		2	4	20
Тема 4. Особливості засвоєння лінгвістичної теорії.		2	18	20
Тема 5. Словникова робота на уроках української мови.		2	2	10
Тема 6. Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів.		2	2	10
Тема 7. Основні напрями роботи зі стилістики.		2	2	10
Тема 8. Удосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах.		2	2	10
Тема 9. Факультативні заняття з української мови. Позакласна робота з української мови.		2	4	10
Тема 10. Методична робота вчителя-словесника.		2	2	10
ЗАГ:		20	40	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни	
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів і письмове тестування – максимум 50 балів. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 5-бальною шкалою та максимальною кількістю 25 балів: для практичних - 25 балів. Під час виставлення допуску до іспиту враховуються навчальні досягнення отримані в процесі оцінювання на практичних заняттях (максимум 25 балів) при виконанні контрольних робіт (КР-1 – максимум 10 балів; КР-2 – максимум 10 балів) та самостійної роботи (максимум 5 балів). Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.

Вимоги до письмових робіт	<p>КР-1 – розробити план-конспект уроку для здобувачів загальної середньої освіти за однією вказаною темою (за календарним плануванням).</p> <p>КР-2 – розробити комплекс завдань (10): роздавальний матеріал для здобувачів середньої освіти за вказаною темою.</p> <p>КР-1 оцінюється 10 балами (5 балів за розробку плану-конспекту уроку, 5 балів за його моделювання);</p> <p>КР-2 оцінюється 10 балами.</p> <p>КСР передбачає опрацювання всіх тем, згідно з силабусом, на які розрахована самостійна робота, та освітніх програм з української мови для здобувачів середньої освіти (підручники, посібники з української мови).</p> <p>КСР оцінюється 5 балами.</p> <p>Терміни виконання робіт – передостанні практичні заняття.</p>
Практичні заняття	<p>Закріплення й повторення теоретичних питань із вивчених тем курсу.</p> <p>На практичних заняттях здобувачі вищої освіти формують професійні мовно-комунікативні компетенції. Важливими аспектами лінгводидактичної моделі розвитку фахової майстерності майбутніх викладачів-словесників є обґрунтування принципів навчання, презентація ефективних форм, методів, засобів навчання у вищих навчальних закладах.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Допуском до іспиту є отримання позитивної підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Для визначення рейтингового підсумкового контролю до уваги взято присутність здобувача на всіх заняттях, його активність та успішність під час виконання практичних завдань, підготовки самостійної роботи, написання контрольних робіт; відсутність пропусків і запізнень на заняття; дотримання етики й культури поведінки на заняттях.</p>
Підсумковий контроль	<p>форма контролю: іспит;</p> <p>форма здачі: письмове тестування (50 завдань); структура завдання:4 варіанти з однією правильною відповіддю, яка оцінюється в 1 бал.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній і викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно. <https://cutt.ly/2wJeFdvU>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://cutt.ly/5wJeN6TU>.

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/08/polozgenia-pro-osp_7-redaktsia.pdf. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>
Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemu, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Біліченко П., Зайцева О., Зенченко Т. та ін. Офіційно-діловий стиль в освітньому менеджменті. Менеджмент української освіти в контексті євроінтеграції: моногр. / за заг.ред. Г. Луценка. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2017. 272 с.
2. Гляненко К. Розвиток комунікативних здібностей учнів на уроках української мови. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки.* 2014. Вип. 132. С. 138-141.
3. Горошкіна О.М. Сучасний урок української мови: від планування до проведення. Х.: Основа, 2010. 111 с.
4. Горошкіна О.М. та ін. Формування мовної особистості учня. Луганськ: СПД Резніков В.С., 2009. 304 с.
5. Грибан Г.В. Практикум з методики викладання мови: навч.-метод. посіб. 2-е вид. К.: Кондор, 2010. 160 с.
6. Грещук В. Виробнича навчально-виховна педагогічна практика. Методичні рекомендації до проведення виробничої навчально-виховної педагогічної практики. Івано-Франківськ: «Голіней», 2020. 78 с.
7. Грещук В. Готуємося до педагогічної практики. Джерела. 2018. №1-4 (87-90). С.64-65.
8. Грещук В. Методичні рекомендації до проведення уроків з української мови (Будова слова. Словотвір) для студентів Факультету філології спеціальностей “035 Філологія 035.01 Українська мова та література”, “014 Середня освіта 014.01 Українська мова та література”. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 88 с. <http://lib.pu.if.ua:8080/handle/123456789/19206>
9. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. 1-2. 64 с.
10. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
11. Дороз В.Ф. Методика викладання української мови: навч. пос. К.: Центр навч. літ-ри, 2008. 176 с.
12. Жулева Л. Упровадження інноваційних, інтерактивних методів і форм навчання на уроках української мови та літератури. *Педагогічні науки.* 2011. Вип. 60. С. 356-362.
13. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. К.: Ленвіт, 2003. 261 с.
14. Караман О.С. Методика викладання української мови в гімназії. К.: Ленвіт, 2000. 272 с.
15. Кардаш Л. Лінгвістичні, психолого-педагогічні та лінгводидактичні засади розвитку зв'язного мовлення школярів на уроках української мови. *Молодий вчений.* 2017. № 5. С. 360-364.
16. Кілочок В. Використання ІКТ на уроках української мови й літератури та у виховній роботі класного керівника. Таврійський вісник освіти. 2016. № 4. С. 226-231. URL: <http://surl.li/pcmdl>
17. Кобцев Д.А. Українська мова. 5-7 класи: критерії оцінювання, тестові завдання, дидактичні матеріали, методичний коментар, соціокультурний принцип систематизації текстів. Харків: «Основа», 2007. 256 с.
18. Коваль Г.П. Методика викладання української мови. 2-е вид., допрац. та доповн. Тернопіль: Астон, 2008. 287 с.
19. Козир М. Аргументація як інтелектуально-комунікативна діяльність учнів 5-7 класів на уроках української мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* 2014. Вип. 41. С. 42-46. URL: <http://surl.li/pcmeh>
20. Копусь О. А. Дидактична стратегія як проект керованої діяльності підготовки майбутніх магістрів-філологів. *Наука і освіта.* № 1. 2011. С. 47-50.
21. Копусь О. А. Застосування активних методів навчання у формуванні фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів. *Наукові записки: науковий збірник.* К.: НПУ імені М. М. Драгоманова, 2012. Вип. CIV(104). С. 102-111.
22. Копусь О. А. Концептуальні підходи до розроблення змісту й організації процесу формування у майбутніх магістрів-філологів професійної мовленнєвої компетенції. *Українська мова і література в школі.* № 2 (88). 2011. С. 46-51.

23. Короткий термінологічний словник з інноваційних педагогічних технологій [Електронний ресурс].
URL: https://umni4ka.at.ua/publ/vid_problemi_do_problemi/etapi_roboti_nad_problemoju/korotkij_terminologichnij_slovník_z_innovacijnih_pedagogichnih_tekhnologij/4-1-0-20
24. Криворученко С. Виховання учнів на уроках української мови та літератури засобами літературного краєзнавства. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 224-230.
25. Кузнецова Г.П., Цінько С. В. Педагогічна практика – основа фахової вправності майбутнього вчителя-словесника: моногр. Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім.О.Довженка. 2013. 192 с.
26. Кучеренко І. Цілевизначення як основа проектування сучасного уроку української мови. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологія*. 2013. Вип. 40. С. 209-213.
27. М.І. Пентилюк: підручник для студентів. К.: Ленвіт, 2000. 264 с.
28. Мандрик Н. До проблем сучасного уроку української мови. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2014. Вип. 8. С. 139-142.
29. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / за ред.
30. Нагрибельна І. Методика навчання лексики на уроках української мови. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 402-405.
31. Нетрадиційні уроки. Українська мова. 5-12 класи / укладач Л.І. Нечволод. Харків: Торсінг Плюс, 2008. 256 с.
32. Нікітіна А. В. Педагогічний дискурс учителя-словесника: монографія. К.: Ленвіт, 2013. 338 с.
33. Остапенко Н. М. та ін. Технологія сучасного уроку рідної мови : навч. посіб. К.: Академія, 2011. 248 с.
34. Педагогічна майстерність : підручник / за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., допов. і переробл. К. : СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
35. Пентилюк М. І., Караман С. О., Караман О. В., Горошкіна О. М. та ін. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк;. К.: Ленвіт, 2009. 400 с.
36. Пентилюк М. І. Сучасний урок української мови Х. : Основа, 2007. 176 с.
37. Плиско К.М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків, 2001. 114 с.
38. Пометун О. І, Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.: метод. посібн. / за ред. О. І. Пометун. Київ, 2004. 192 с.
39. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах. К.: Ленвіт, 2003. 302 с.
40. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5-12 класи. К., 2007. 176 с.
41. Семенів Н. Особливості використання електронного підручника на уроках української мови. *Проблеми сучасного підручника*. 2016. Вип. 16. С. 384-392. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2016_16_36
42. Семеног О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
43. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси : Вид. Вовчок О. Ю., 2006. 328 с.
44. Шелехова Г. Формування мовної особистості як умова мовленнєвого розвитку учнів основної школи на уроках української мови. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. С. 543-552.
45. Шубак Г. Використання організаційних форм навчальної діяльності учнів на уроках української мови у класах з малою наповненістю учнів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_70

Інформаційні ресурси

<https://mon.gov.ua/ua>

http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/

<http://subject.com.ua/lesson/mova/>

<http://gorodenok.com/конспекти-уроків/>

<https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>

http://getalosveta.blogspot.com/p/blog-page_40.html

http://ukrmogim.blogspot.com/p/blog-page_9409.html
http://filologinya2010.blogspot.com/p/blog-page_55.html
http://www.parta.com.ua/ukr/books/ukr_mova/
<https://academia.in.ua/?q=content/шкільні-підручники-з-української-мови>
<http://ukrlitera.ru/index.php/ukr-mova-ta-literatura/kalplanukr>
http://nico-ukr.at.ua/news/kalendarni_plani/1-0-3

Гришук Валентина Василівна
кандидат філологічних наук, доцент

